

taking into account all the circumstances of the case and the need to achieve a balance between the interests of the offender and public interests.

It is proved that the grounds for protection of public interest in administrative proceedings may be a violation or the presence of an objective threat of violation of such interest.

Keywords: public interest, ensuring balance of interests, proportionality, discretion, administrative proceedings, Supreme Court.

DOI: 10.33766/2524-0323.96.35-45

УДК 342.53(477)

Бригінець О. О., доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова (м. Хмельницький, Україна)

e-mail: BriginetsO@meta.ua

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-4058-7566>

Галус О. О., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова (м. Хмельницький, Україна)

e-mail: elenhalus@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-5474-3323>

Рижук І. В., кандидат юридичних наук, доцент кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова (м. Хмельницький, Україна)

e-mail: irina.ryzhuk.vl@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-5916-3774>

ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОКРЕМИХ СТАДІЙ ЗАКОНОДАВЧОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ З УРАХУВАННЯМ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ

У статті досліджено особливості вирішення проблем правового регулювання окремих стадій законодавчого процесу в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду. Доведено, що за роки незалежності прийнято значну кількість законів, що дозволило національному парламенту вийти на рівень сучасних парламентів розвинутих демократичних держав, але аналіз теорії та практики законотворчого процесу дають підстави стверджувати про необхідність його вдосконалення як основного напрямку розвитку сучасної правової системи України. Важливою проблемою залишається корпоративізація законотворчого процесу, коли закон виражає не загальну волю та спільні інтереси людей, а приймається на користь групових, корпоративних інтересів. Досі залишається актуальним питання нормативного визначення єдиної методології з питань підготовки проектів законів і врахування всього комплексу проблем, пов'язаних із вимогами до них.

Ключові слова: законотворчий процес, законопроект, етапи та стадії законотворчого процесу, суб'єкти законодавчої ініціативи, нормативно-правове регулювання.

Постановка проблеми. Починаючи з 1991 року, в Україні розпочався стрімкий розвиток законотворчої діяльності, який був спрямований на створення цілісної, узгодженої системи нормативно-правових актів, що сприятиме розвитку нашої держави як демократичної та правової, забезпеченню охорони прав і свобод людини і громадянина, зміцненню зовнішньополітичних, економічних, науково-технічних, культурних, гуманітарних зв'язків з іншими країнами. За роки незалежності прийнято значну кількість законів, що дозволило національному парламенту вийти на рівень сучасних парламентів розвинутих демократичних держав, але аналіз теорії та практики законотворчого процесу дають підстави стверджувати про необхідність його вдосконалення як основного напрямку розвитку сучасної правової системи України. Вдосконалення процесу підготовки і прийняття законів має стати наслідком інтеграції зусиль законодавчої влади, з одного боку, і суспільства – з іншого. Обумовлюють зазначене наявні факти прийняття законодавчих актів, які містять прогалини та положення, що суперечать одне одному. Причиною може бути поспіх при підготовці і прийнятті законів, надмірна їх деталізація, що негативно впливає на реальне застосування законів на практиці. Також проблемою залишається корпоративізація законотворчого процесу, коли закон виражає не загальну волю та спільні інтереси людей, а приймається на користь групових, корпоративних інтересів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Законотворчий процес та його окремі аспекти стали предметом досліджень таких науковців, як: О. Богачова, Н. Задірака, В. Зайчук, З. Погорелов, А. Рипшлюк, О. Скакун, Ю. Тихомиров, О. Зайчук, О. Копиленко та ін. Попри це, досі залишається невирішеною ціла низка проблем, виникнення яких обумовлено й новими тенденціями функціонування парламенту.

Формулювання цілей. Метою даного наукового доробку є аналіз практичних аспектів законотворчого процесу, виявлення недоліків його нормативно-правового регулювання та формулювання пропозицій, спрямованих на усунення прогалин у чинному законодавстві щодо законотворчої діяльності.

Виклад основного матеріалу. Аналіз законотворчого процесу в Україні дає підстави стверджувати про його недосконалість, яка спричинена відсутністю належної правотворчої політики. Невизначеність пріоритетів розвитку законодавства призводить до погіршення якості прийнятих законів, наявності в них прогалин та колізій, виникнення нетипових ситуацій, що призводить до проблем у правозастосуванні та створює ненадійне законодавче підґрунтя для здійснення функцій держави.

Насамперед варто зауважити, що проблеми правового регулювання законотворчого процесу розпочинаються вже з термінологічної невизначеності таких понять, як: «законотворча діяльність», «законотворчість», «законодавчий процес», «законотворчий процес», «законодавча діяльність».

Окремі науковці розуміють законотворчу діяльність як один із видів правотворчої діяльності, ототожнюючи при тому поняття «законотворча діяльність» із терміном «законотворчість» [1; 2], інші переконані, що поняття «правотворчість» не можна зводити лише до законотворчості, яку розглядають у широкому та вузькому значенні [3, с. 22].

Процес творення закону в широкому його розумінні можна назвати законотворючістю, що означає «перш за все змістовне наповнення дій, які провадяться з проектами законів та прийнятими законами» [2]. Як стверджує О. Богачова [3], у вузькому розумінні законотворючий процес є тотожним законодавчому процесу, складовими якого є стадії перетворення законопроекту на чинний закон. Саме в даному випадку, на думку вченої, відбувається ототожнення понять законодавчої і законотворючої діяльності.

Окрім того, спостерігається підміна терміна «законотворюча діяльність» із поняттям «законодавча діяльність» [4], що найчастіше визначається як процес створення правових норм, з яких складаються закони, та, здебільшого, зводиться до характеристики законодавчої процедури, яка розпочинається із законодавчої ініціативи (першої стадії), і надалі розглядається українським парламентом.

Законодавча діяльність розкривається через правове поняття «законодавчий процес», який визначається Ю. Тихомировим як процес діяльності вищих органів державної влади щодо видання законодавчих актів, що складається зі стадій: прогнозування і планування законодавства; внесення пропозицій про зміну закону; розробка концепції закону і підготовка законопроекту; спеціальне та громадське обговорення проекту закону; розгляд і прийняття закону; опублікування закону і набрання ним чинності [5, с. 181]. Тобто, «законодавчий процес» учений визначає як систему організаційних дій (процедур), результатом яких є створення і прийняття закону.

На відміну ж від поняття «законодавчий процес», термін «законотворючий процес» є ширшим і відрізняється від нього за суб'єктним складом, ступенем юридичної регламентації і кількістю стадій. Він охоплює комплекс дій суб'єктів законотворення, які передують офіційній реєстрації законопроекту в парламенті та діяльність, пов'язану із встановленням тих чи інших правовідносин, обговоренням законопроектів громадськістю.

Головною відмінною рисою правотворчості від законотворчості є предмет регулювання, тобто результат законотворчого процесу, на відміну від правотворчого, є закон, який регулює найважливіші суспільні відносини шляхом встановлення загальнообов'язкових правил поведінки суб'єктів цих відносин.

Отже, наведені поняття «законотворючість», «правотворчість», «законотворюча діяльність», «законодавчий процес», «законотворючий процес», «законодавча діяльність» не є тотожними й різняться одне від одного за обсягом, змістом та суб'єктним складом.

На сьогодні нормативно-правове регулювання відносин у сфері законотворючої діяльності здійснюється значною кількістю правових актів різної юридичної сили, що призводить до їх розгалуженості та не справляє цілісного правового впливу на законотворючий процес. Аналіз норм Конституції України [4], як нормативно-правового акту вищої юридичної сили, доводить відсутність системності регламентування досліджуваного питання. Положення щодо законотворчості містяться в різних її розділах і мають неоднаковий ступінь деталізації та обсяг [6].

Ще одним важливим нормативно-правовим актом, який регулює законотворчість, є Закон України «Про Регламент Верховної Ради України», який закріплює

процесуально-правові відносини, що складаються в процесі виконання парламентом України конституційних функцій й повноважень. Зазначений акт виступає своєрідним «компенсаторним» актом, оскільки Конституція України, як зазначалось вище, не містить великої кількості норм, присвячених регулюванню парламентської діяльності, тим більше процесуальних, тому саме Регламент виконує відповідну регулятивну роль. У зв'язку із наведеним, погоджуємось із В. М. Шаповалом, який зазначає, що «український парламентський Регламент здійснює відповідне правове регулювання не «після» Конституції, а «разом» із Конституцією» [7, с. 164].

Попри своє призначення, Регламент Верховної Ради України не закріплює цілий ряд важливих питань, серед яких варто виділити відсутність дефініції «законодавчий процес» (законодавча діяльність), норм щодо прогнозування й планування законопроектних робіт, проведення громадських обговорень та консультацій щодо проєктів законів, строки підготовки та опрацювання законопроектів у парламенті, протидію законодавчому та т. зв. «поправковому спаму».

Наступний нормативно-правовим актом є Закон України «Про комітети Верховної Ради України», який також потребує конкретизації щодо дієвих механізмів забезпечення пропорційного представництва в комітетах депутатських фракцій, гласності в роботі комітетів, а також підвищення їх ролі у законодавчому процесі та контрольній діяльності.

Із урахуванням того, що правовій системі України властива інтенсивна нормотворча діяльність, задля підвищення якості законів, україн необхідно закріпити єдині стандарти нормопроекткування для всіх суб'єктів законодавчої ініціативи. Для уніфікації та конкретизації вимог до нормопроекткування та подання законопроектів, в Україні більше як двадцять років проводиться робота з розробки та прийняття закону «Про закони та законодавчу діяльність». Перша спроба прийняття такого нормативно-правового акту була у 2001 році, проте не була успішною, оскільки Президент наклав вето на зазначений закон. Згодом було розроблено ще низку проєктів Закону України «Про нормативно-правові акти» (1343-1 від 21.01.2008 р., 5199-VI від 06.09.2012 р.), але розгляд даних питань не отримав логічного завершення у вигляді прийнятого нормативно-правового акту.

Прийняття такого нормативно-правового акту обумовлює низька якість законопроектів (їх розбалансованість та наявність правових колізій); ухвалення нових законів, які не кореспондують з уже існуючими законами, порушення системних зв'язків між законами та підзаконними актами; недостатня пропорційність між законодавчими ініціативами та законами; недостатня координація між Верховною Радою, Кабінетом Міністрів та Президентом у законодавчому процесі; низький рівень залучення громадськості на етапі розробки змісту законопроекту. Серйозною проблемою є так званий «законодавчий спам», тобто кількість поданих законопроектів до парламенту перевищує спроможність до їх опрацювання (т. зв. «законодавчий спам»).

Пріоритетність розгляду окремих законопроектів на пленарних засіданнях визначається як постійними правилами процедури, так й ухваленими спеціаль-

ними правилами, запропонованими комітетом із питань регламенту. Ці пріоритетні законопроекти трансформуються в короткотермінові графіки та щоденний порядок роботи, завдяки політичному впливові лідерів партії більшості й особливо процедурній свободі спікера. Програма роботи парламенту насамперед втілюється в законопроектах, які він розглядає.

До прикладу, 12 травня 2016 року парламентом України було встановлено рекорд за швидкістю прийняття законопроекту. Так, усього за 1 день, законопроект № 4645 «Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності Генеральної прокуратури України», який був ініційований 11 травня Віктором Королем (БПП), та зареєстрований у ВРУ, пройшов комітет, а вже наступного дня підписаний Президентом. Знадобилося лише доба, аби законопроект пройшов усі 12 стадій законодавчого процесу. Це приблизно в 116 разів швидше, ніж проходження середньостатистичного українського законопроекту [8].

Аналітики незалежної платформи «Вокс Україна» досліджували строки проходження законопроектами стадій законодавчого процесу впродовж листопада 2014 - травня 2016 року. На підставі дослідження констатовано, що 85 % прийнятих законопроектів пройшли весь законодавчий процес за період від 1 дня до 6 місяців; найбільша кількість прийнятих законопроектів (19 %) пройшли всі стадії за період від 30 до 60 днів; значна частина (57 %) всіх прийнятих законопроектів пройшла весь шлях протягом 4 місяців. Отже, якщо спиратися тільки на ці дані, то можна сказати, що у випадково обраного законопроекту шанси бути прийнятим і підписаним трохи менше 11 % і, швидше за все, сьятиме терміном менше ніж 6 місяців [9].

Українським важливим питанням є відповідальність суб'єктів, які беруть участь у законодавчому процесі за порушення норм Регламенту Верховної Ради України. Відповідальність виявляється в несприятливих наслідках, що вживаються до відповідного суб'єкта. Дана відповідальність охоплює два види відповідальності: відповідальність парламенту і відповідальність парламентаря. Незважаючи на те що в нашій державі існують відповідні монографічні дослідження з питань відповідальності парламентарів, проблема відповідальності за порушення при проходженні стадій законодавчого процесу в науці окремо майже не розглядається [10, с. 30–36].

Проблема парламентської відповідальності депутатів існує з часів появи парламентських установ й досі немає однозначного вирішення. Зокрема, більше двохсот років тому у Франції І. Бентам, розробляючи основи роботи з нагоди скликання парламенту, значне місце відводив організації питань порядку та поведінки його членів. Для встановлення порядку він пропонував ряд заходів, одним із яких був великий майновий завдаток, що повертався повною мірою народному обранцю після закінчення сесії лише у випадку, коли він не пропускав засідань [11, с. 160].

Питання парламентської відповідальності й досі є дискусійним. Різноманіття видів юридичної відповідальності, роль парламенту як представницького, законодавчого органу вимагають визначення місця парламентської відповідальності в правовій системі. Зокрема, серед традиційних видів відповідальності, таких як: кримінальна, адміністративна, цивільно-правова, дисциплінарна, матеріальна, – виділяється і конституційно-правова, яка, у тому числі, визначає питання організації роботи парламенту і правила поведінки депутатів [12, с. 7-10].

Особливості парламентської відповідальності полягають у тому, що вона може бути й колективною. Зокрема, санкції, що застосовуються до парламенту, прямо проєктуються на парламентарів рівною мірою. Парламентська відповідальність виникає, коли парламент приступає до виконання своїх обов'язків, тобто вона є позитивною. Зокрема, обов'язком законодавчого органу є правова регламентація неврегульованих відносин. По суті, позитивну парламентську відповідальність можна назвати представницькою парламентською відповідальністю. Даний вид парламентської відповідальності юридичного закріплення не потребує. Парламентська відповідальність визначена теоретичною концепцією, яка має юридичне закріплення. Сукупність правових норм вітчизняного законодавства і норм підзаконного регулювання вказують на парламентську відповідальність. Норми парламентської відповідальності мають комплексний характер. Саме тому однозначно стверджувати, що парламентська відповідальність регламентована конституційними нормами, недоцільно.

Окремо варто розглянути відповідальність парламентарів. Така відповідальність є видом юридичної відповідальності. Відповідальність депутата, як виборного посадової особи органу влади, є різновидом адміністративної відповідальності, однак повною мірою розглядати відповідальність парламентаря, як різновиду адміністративної відповідальності посадової особи, недоцільно. Застосування загальних підстав адміністративної відповідальності пов'язане з наявністю особливого статусу в парламентаря, тому необхідно зважати на ряд певних обставин. Умови залучення парламентарів до відповідальності зводяться до подолання їхнього імунітету в порядку, встановленому чинним законодавством. Також відповідальність парламентарів є видом соціальної або представницької відповідальності, яка обумовлена тим, що депутат є представником народу. Справедливо зазначено, що діяльність парламентаря обумовлена наявністю в нього відповідних зобов'язань перед виборцями. Парламентарій несе відповідальність перед населенням. Саме народ надав депутату повноваження реалізовувати від його імені представницькі функції на вирішення важливих завдань за допомогою законотворчої діяльності. Окрім того, парламентська відповідальність характеризується особливим методом здійснення покарання. Особливим видом покарання є санкції морально-етичного характеру.

Особливості парламентської відповідальності депутатів відображаються у характері застосовуваних санкцій, які є доволі специфічними, навіть для конституційно-правової відповідальності. Як уже зазначалося, суб'єктами відповідальності при цьому можуть бути як депутат, так і представницький орган. Однак у ряді заходів покарання не має відповідальності, пов'язаної з майновою. Зокрема, конституційно-правові санкції не обмежують майновий статус індивідів, організацій, що характерно для цивільно-правових і фінансово-правових санкцій, ряду адміністративних стягнень (штрафи), найчастіше вони застосовуються у вигляді заходів дисциплінарного впливу щодо порушників. Дійсно, особливою ознакою парламентської відповідальності є те, що вона пов'язана із застосуванням заходів впливу, перш за все дисциплінарного характеру, стосовно депутатів, які порушують правила роботи представницького органу і які вчинили дисциплінарний проступок. Тому

вона може характеризуватися як дисциплінарна. Водночас застосування поняття «парламентська відповідальність» щодо депутата видається більш обґрунтованим, оскільки наголошується на його відмінності від посадових осіб.

Таким чином, парламентська відповідальність депутатів є важливим елементом статусу парламентаря й окремим видом юридичної відповідальності, пов'язаної з організацією роботи парламенту, поведінкою і дисципліною депутатів на засіданнях. Як фактор підвищення престижу парламенту, вона повинна сприяти поліпшенню організації його роботи. Така відповідальність взаємопов'язана з іншими видами відповідальності та з інститутом недоторканності парламентаря.

Як бачимо, у сучасних умовах розвитку українського суспільства активно розвивається процес становлення самостійної галузі парламентського права, а парламентська відповідальність посідає особливе місце як інститут парламентського права. Вважаємо, що специфіка ознак парламентської відповідальності дозволить знизити рівень безвідповідальності в роботі депутатського корпусу під час прийняття доленосних рішень для нашої молоді держави.

У сучасному Європейському Парламенті також визначаються підстави відповідальності. До них належить поведінка, пов'язана з порушенням депутатської етики, з інцидентами, що порушують установлений порядок і хід засідань парламенту і його органів, і перешкоджає діяльності парламенту, провокує блокування його роботи. Покарання, передбачені в Регламенті Європарламенту, застосовуються у формі стягнень, штрафів, заборон і подібних санкцій. До заходів дисциплінарної відповідальності відносяться: осуд; втрата права на отримання добового винагороди на період від двох до 30 днів; тимчасову заборону на участь в роботі Європарламенту і його органів від двох до 30 днів; заборона представництва Європарламенту в міжнародних делегаціях. Особливо обумовлюються випадки, пов'язані з неповагою авторитету парламенту, висловлюваннями і промовами, що носять расистський, ксенофобський і подібний характер. Досить докладно прописана процедура накладення стягнень. Усі санкції оголошуються на пленарних засіданнях головою, доводяться до відома органів, у яких складається депутат Європарламенту, а також розміщуються на сайті [13].

У парламентах держав-членів Європейського Союзу депутати також зобов'язані дотримуватися дисципліни. Правила і заходи відповідальності в парламентах можуть відрізнятися, хоча в цілому є подібними. Як правило, вони прописані в регламентах. До класичних стягнень належать заходи у Франції, де передбачено таке: заклик до порядку; заклик до порядку із занесенням до протоколу і можливістю позбавлення частини парламентської платні за місяць; вираз осуду; вираз осуду з тимчасовим винятком. Найбільш суворими санкціями є тимчасове виключення із заборонаю з'являтися в парламенті [14, с. 53-54].

У частини європейських держав у встановлених законом випадках неодноразове порушення депутатської дисципліни може бути підставою для ініціювання процедури позбавлення депутатського мандата.

Висновки. Отже, досі залишається актуальним питання нормативного визначення єдиної методології з питань підготовки проєктів законів і врахування всього комплексу проблем, пов'язаних із вимогами до них. Цьому має сприяти

прийняття закону «Про закони та законодавчу діяльність» або «Про нормативно-правові акти», який буде містити окремих розділ, присвячений законам та законодавчій діяльності. Поряд із прийняттям нових законодавчих актів потребує ревізії існуючий нормативно-правовий масив, що регулює законотворчу діяльність, а саме: перегляду та скасування застарілих нормативно-правових актів, що не відповідають реаліям сьогодення; усунення суперечності та дублювання окремих норм тощо.

У Законі доцільно таке:

- встановити єдині вимоги до техніки проєктування законів, які будуть однаковими для всіх суб'єктів законодавчої ініціативи;

- конкретизувати вичерпний перелік вимог до супровідних документів до законопроєкту (доцільним є закріплення подання Білих Книг ((англ. White paper) — це інформаційно-аналітичний, документ, який містить експертні думки та дослідження, які пропонують конкретне рішення або рекомендацію з теми. Її ціль – надання корисної інформації щодо певної проблеми та різні алгоритми дій з того чи іншого питання. Практика створення і використання Білих книг поширена у Європейському Союзі);

- конкретизувати вимоги щодо експертизи поданих законопроєктів; формалізувати критерії та вимоги щодо підготовки фінансово-економічного обґрунтування до законопроєкту;

- унормувати підстави повернення Президентом України прийнятого закону для повторного розгляду до Верховної Ради України;

- передбачити залучення та проведення консультацій зі стейкхолдерами на стадії визначення змісту законопроєкту тощо.

Використані джерела:

1. Журавський В. С. Становлення і розвиток українського парламентаризму (теоретичні та організаційно-правові проблеми). Київ : Парлам. вид-во, 2002. 344 с.

2. Ришелюк А. М. Законотворчий процес в Україні. Навч. посіб. Київ : Вид-во НАДУ, 2004. 218 с.

3. Богачова О. В., Зайчук О. В., Копиленко О. Л. Законотворчий процес в Україні. Київ : Реферат, 2006. 424 с.

4. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>. (дата звернення: 11.10.2021)

5. Тихомиров Ю. А. Теория закона. Отв. ред. д-р юрид. наук В. П. Казимирчук. Москва : Изд-во "Наука", 1982. 255 с.

6. Копиленко, О. Л. and Богачова, О. В. 2010. Законотворчий процес: стан і шляхи вдосконалення. *Scientific Papers of the Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine*. 1 (Jul. 2010), 5-14. URL : <https://instzak.com/index.php/journal/article/download/1272/1182>.

7. Шаповал В. Джерела конституційного права України: питання теорії і практики. *Право України*. 2014. № 9. С. 164.

8. Портал відкритих даних. Головна сторінка Верховної Ради України. URL : <https://data.rada.gov.ua/open>.

9. Остапчук Д. Шлях закону: що впливає на роботу Верховної Ради. *Говорять дані*. URL: <https://voxukraine.org/shlyah-zakonu-v-vru/>.

10. Рижук І. В. Теоретико-правова характеристика позитивної відповідальності парламентаріїв. *Часопис Хмельницького університету управління та права*. 2012. Випуск 3. (43). С. 30–36.

11. Бентам І. Тактика законодавчих зборів. Пер. з англ. Санкт-Петербург, 1907. С. 160.

12. Мамина О. І. Основи політико-правової (конституційно-правової) відповідальності органів і посадових осіб місцевого самоврядування. *Конституційне й муніципальне право*. 2016. № 5. С. 7-10.

13. Rules of Procedure of the European Parliament. URL : [http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=\\$//EP//TEXT+RULES\\$EP+20170116+TOC+DOC+XML+V0/EN&language=EN](http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=$//EP//TEXT+RULES$EP+20170116+TOC+DOC+XML+V0/EN&language=EN).

14. Маклаков В. В. Законодавчий процес в сучасній Франції. Москва, 2014. С. 53-54.

References:

1. Zhuravsky, V. S. (2002) Stanovlennia i rozvytok ukraïnskoho parlamentaryzmu (teoretychni ta orhanizatsiino-pravovi problemy). Kyiv : Parlam. vyd-vo. [in Ukrainian].

2. Rysheľiuk, A. M. (2004) Zakonotvorchyi protses v Ukraïni. Navch. posib. Kyiv : Vyd-vo NADU. [in Ukrainian].

3. Bogachova, O. V., Zaychuk, O. V., Kopilenko, O. L. (2006) Zakonotvorchyi protses v Ukraïni. Kuiv : Referat. [in Ukrainian].

4. Konstytutsiia Ukraïny. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukraïny - Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*. 1996. N 30. Art. 141. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>. [in Ukrainian].

5. Tikhomirov, Yu. A. (1982) Teoriya zakona. V. P. Kazymyrychuk (Ed.). Moskva : Yzd-vo "Nauka". [in Russian].

6. Kopylenko, O. L., & Bogachova, O. V. (2010) Zakonotvorchyi protses: stan i shliakhy vdoskonalennia. *Scientific Papers of the Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine*. 1 (Jul. 2010), 5-14. URL : <https://instzak.com/index.php/journalarticle/download/1272/1182>. [in Ukrainian].

7. Shapoval, V. (2014) Dzherela konstytutsiinoho prava Ukraïny: pytannia teorii i praktyky. *Pravo Ukraïny - Law of Ukraine*, 9, 164. [in Ukrainian].

8. Portal vidkrytykh danykh. *Holovna storinka Verkhovnoi Rady Ukraïny*. N. d. N. p. URL : <https://data.rada.gov.ua/open>. [in Ukrainian].

9. Ostapchuk, D. Shliakh zakonu: shcho vplyvaie na robotu Verkhovnoi Rady. *Hovoriat dani*. N. d. N. p. URL : <https://voxukraine.org/shlyah-zakonu-v-vru/>. [in Ukrainian].

10. Ryzhuk, I. V. (2012) Teoretyko-pravova kharakterystyka pozytyvnoi vidpovidalnosti parlamentariiv. *Chasopys Khmelnytskoho universytetu upravlinnia ta prava - Journal of Khmelnytsky University of Management and Law*, issue 3. (43), 30–36. [in Ukrainian].

11. Bentham, I. Takytyka zakonodavchyykh zboriv. (1907) Per. z anhł. Sankt-Peterburgb, 160. [in Ukrainian].

12. Mamyna, O. I. (2016) Osnovy polityko-pravovoi (konstytutsiino-pravovoi) vidpovidalnosti orhaniv i posadovykh osib mistsevoho samovriaduvannia. *Konstytutsiine y munitsypalne pravo - Constitutional and municipal law*, 5, 7-10. [in Ukrainian].

13. Rules of Procedure of the European Parliament. N. d. N. p. URL : [http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?PubRef=\\$//EP//TEXT+RULES\\$EP+20170116+TOC+DOC+XML+V0/EN&language=EN](http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?PubRef=$//EP//TEXT+RULES$EP+20170116+TOC+DOC+XML+V0/EN&language=EN). [in Ukrainian].

14. Maklakov, V. V. (2014) Zakonodavchyi protses v suchasniï Frantsii. Moskva, 53-54. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редколегії 12.10.2021

Бригинец А. А., доктор юридических наук, доцент, професор кафедри конституційного, адміністративного і фінансового права Хмельницького університету управління і права імені Леоніда Юзькова (г. Хмельницький, Україна)

Галус Е. А., кандидат юридических наук, доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного і фінансового права Хмельницького університету управління і права імені Леоніда Юзькова (г. Хмельницький, Україна)

Рыжук И. В., кандидат юридических наук, доцент кафедри конституційного, адміністративного і фінансового права Хмельницького університету управління і права імені Леоніда Юзькова (г. Хмельницький, Україна)

РЕШЕНИЕ ПРОБЛЕМ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ОТДЕЛЬНЫХ СТАДИЙ ЗАКОНОДАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА В УКРАИНЕ С УЧЕТОМ ЗАРУБЕЖНОГО ОПЫТА

В статье исследуются особенности разрешения проблем правового регулирования отдельных стадий законодательного процесса в Украине с учетом зарубежного опыта. Доказано, что за годы независимости принято значительное количество законов, что позволило национальному парламенту выйти на уровень современных парламентов демократических государств, но анализ теории и практики законотворческого процесса дают основания утверждать о необходимости его совершенствования как основного направления развития современной правовой системы Украины. Важной проблемой остается корпоративизация законотворческого процесса, когда закон выражает не всеобщую волю и общие интересы людей, а принимается в пользу групповых, корпоративных интересов. До сих пор остается актуальным вопрос нормативного определения единой методологии по подготовке проектов законов и учета всего комплекса проблем, связанных с требованиями к ним.

Ключевые слова: законотворческий процесс, законопроект, этапы и стадии законотворческого процесса, субъекты законодательной инициативы, нормативно правовое регулирование.

Bryhinetz O., Doctor of Law, Associate Professor, Professor of Constitutional, Administrative and Financial Law Department of Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law (Khmelnyskyi, Ukraine)

Halus O., Candidate of Law, Associate Professor, Associate Professor of Constitutional, Administrative and Financial Law Department of Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law (Khmelnyskyi, Ukraine)

Ryzhuk I., Candidate of Law, Associate Professor of Constitutional, Administrative and Financial Law Department of Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law (Khmelnyskyi, Ukraine)

SOLVING THE PROBLEMS OF LEGAL REGULATION OF CERTAIN STAGES OF THE LEGISLATIVE PROCESS IN UKRAINE TAKING INTO ACCOUNT FOREIGN EXPERIENCE

The article examines the features of solving problems of legal regulation of certain stages of the legislative process in Ukraine, taking into account foreign experience. It has been proved

that a significant number of laws have been passed during the years of independence, which allowed the national parliament to reach the level of modern parliaments of developed democracies, but analysis of the theory and practice of the legislative process suggests its need to improve the modern legal system. An important problem remains the corporatization of the legislative process, when the law does not express the common will and common interests of the people, but is adopted in favor of group, corporate interests. The issue of normative definition of a single methodology for the preparation of draft laws and taking into account the whole range of issues related to their requirements is still relevant. Improving the process of drafting and adopting laws should be the result of integrating the efforts of the legislature, on the one hand, and society, on the other. Along with the adoption of new legislation, the existing legal framework that regulates legislative activity needs to be revised: revision and repeal of obsolete regulations that do not correspond to today's realities; elimination of contradictions and duplication of separate norms, etc. It is expedient to establish uniform requirements in the Law for the technique of drafting laws, which will be the same for all subjects of the legislative initiative; specify a comprehensive list of requirements for accompanying documents to the bill; specify the requirements for the examination of submitted bills; formalize the criteria and requirements for the preparation of financial and economic justification for the bill; to normalize the grounds for returning the adopted law by the President of Ukraine for reconsideration to the Verkhovna Rada of Ukraine; provide for the involvement and consultation of stakeholders at the stage of determining the content of the bill, etc.

Keywords: legislative process, bill; stages and stages of the legislative process, subjects of legislative initiative, regulatory and legal regulation.

DOI: 10.33766/2524-0323.96.45-56

УДК341.231/14:342.7(477)

Завгородній В. А., доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри теорії та історії держави і права Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (м. Дніпро, Україна)

e-mail: dnepr-2001@i.ua

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-7489-8170>

ІНСТИТУЦІЙНА ПІДСИСТЕМА МЕХАНІЗМУ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ

Стаття присвячена визначенню системи інституцій, які долучаються до імплементації рішень Європейського суду з прав людини в національний правопорядок України, з'ясуванню їх завдань, функцій та повноважень, а також здійсненню класифікації таких суб'єктів. Встановлено, що до системи суб'єктів імплементації рішень Страсбурзького суду належать як органи державної влади, їх службові та посадові особи, так й інші суб'єкти, серед яких виокремлено правозахисні громадські організації, заклади вищої освіти, адвокатські об'єднання. Суб'єкти імплементації рішень Суду Ради Європи класифіковано за такими критеріями: а) за місцем в механізмі імплементації; б) за характером компетенції суб'єктів, наділених державно владними повноваженнями; в) за функціональною належністю суб'єктів; г) залежно від долучення суб'єктів до заходів, що вживаються задля імплементації рішень Страсбурзького суду.